

BK BIRLA CENTRE FOR EDUCATION

SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
SENIOR SECONDARY/CO-ED DAY CUM BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL
ANNUAL EXAMINATION 2024-25

SANSKRIT (119)

Class : VIII

Date : 15.03.2025

Admission No.:

MARKING SCHEME

Duration : 3 Hrs

Max. Marks : 80

Roll No.:

खण्ड 'क' भागः

अपठितावबोधनम् 10 अङ्काः

प्रश्न 01 गद्यांशान् ध्यानेन पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत । (गद्यांश को ध्यान से पढ़कर प्रश्नों के उत्तर दीजिए।

Read the paragraph carefully and answer the questions.)

(अ) एकपदेन उत्तरत। (केवल प्रश्नद्वयम्)

1X2=2

(i) कं स्मृत्वा बालकः कार्यम् अकरोत् ?

ईश्वरं

(ii) बालस्य किम् बलवत् अभवत् ?

शरीरं

(iii) गृहात् बहिः का अस्ति ?

एका शिला

(ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत। (केवल प्रश्नद्वयम्)

2X2=4

(i) जनाः किम् अकथयन् ?

उत्तरम् - जनाः अकथयन्- "अस्याः शिलायाः अपसारणम् असम्भवम्, अतः वृथा परिश्रमं न करोतु ।

(ii) सः रात्रौ स्वप्ने पुनः ईश्वरं किम् अकथयत् ?

उत्तरम् - रात्रौ स्वप्ने पुनः ईश्वरम् अकथयत्- मम् श्रमः तु व्यर्थः अभवत्। शिला तु तत्र एव अस्ति।

(iii) एकः बालकः कस्य भक्तः आसीत् ?

उत्तरम् - एकः बालकः ईश्वरस्य भक्तः आसीत्।

(स) भाषिककार्यम्। (भाषा संबंधी कार्य।) (केवल प्रश्नत्रयम्)

1X3=3

(i) 'अमन्यत्' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?

(घ) बालकः

(ii) 'सबलः' इति पदस्य किं विपरीतपदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

(ग) निर्बलः

(iii) सः विशालां शिलाम् अपश्यत्। वाक्येस्मिन् क्रियापदं किम् ?

(घ) अपश्यत्

(iv) 'मनुष्यः' इति पदस्य किं पर्यायपदम् गद्यांशे प्रयुक्तम् ?

(ग) नरः

(द) अस्य गद्यांशस्य उचितं शीर्षकं लिखत ।

उत्तरम् - ईश्वरभक्तः बालकः

1X1=1

खण्ड ख

रचनात्मक कार्य (15 अंकात्मकः)

प्रश्न 02 मञ्जूषायाः समुचितानि पदानि चित्वा पत्रं पूरयित्वा उत्तर पुस्तिकायां पुनः लिखत -

1/2X10=5

निम्नलिखित पत्र को मञ्जूषा से उचित शब्द को चुनकर पूर्ण कीजिए और अपनी उत्तरपुस्तिका में पुनः लिखें

Complete the following letter by choosing the appropriate word from the box and rewrite it in your answer book.

(i) छात्रवासः

कानपुरम्

दिनाङ्कः -----

आदरणीयः (ii) पिताश्री

सादरं (iii) नमो नमः

अत्र कुशलं (iv) तत्रास्तु । अद्य मम वार्षिकपरीक्षायाः (v) परिणामः आगतः । अस्यां परीक्षायाम् अहं (vi) प्रथमं स्थानं प्राप्तवान् । समाचारपत्रे मम (vii) चित्रम् अपि प्रकाशितम् । मम प्रधानाचार्यः प्रार्थना सभायां मह्यं (viii) स्वर्णपदकं दत्त्वा सम्मानं कृतवान् । अहं शीघ्रमेव (ix) गृहम् आगमिष्यामि । ज्येष्ठेभ्यः चरण वन्दनं कनिष्ठेभ्यः च स्नेहः ।

भवतां प्रिय पुत्रः

(x) प्रतापः

प्रश्न 03 'दीपावली' इति विषयमधिकृत्य मञ्जूषायां प्रदत्तपदानां सहायतया संस्कृतेन एकं अनुच्छेदं लिखत- **1X5=5**

'दीपावली' (दशहरा) विषय पर बॉक्स में दिए गए शब्दों का प्रयोग करते हुए संस्कृत में एक अनुच्छेद लिखें:

Write a paragraph in Sanskrit on the topic 'Deepawali' using the words given in the box:

मञ्जूषा	वाक्यानि
दीपावली, प्रमुख पर्वः वर्तते, अस्मिन् दिने श्रीरामः, दीपमालाः प्राज्वालयन्, दीपाप्रकाशेन अयोध्यानगरी, स्फोटकानि स्फोटयन्ति, अयोध्यावासिनः श्रीरामस्य स्वागताय, लक्ष्मीपूजनं, कुर्वन्ति, जनाः, अस्मिन् दिने जनाः, हिन्दूनां, अयोध्यां प्रत्यागच्छत्, प्रकाशमाना अभवत्, गृहाणि सञ्जीकुर्वन्ति, बालकाः,	उत्तरम् - शब्दानां प्रयोगेण छात्रस्य स्वनिर्मिता शुद्धा वाक्यरचना स्वीकर्तव्या ।

अथवा

पञ्चसंस्कृतवाक्येषु मञ्जूषापदसहायतया अधः दत्तं चित्रवर्णनं कुरुत ।

(पाँच संस्कृत वाक्यों में मञ्जूषा के शब्दों की सहायता से नीचे दिए चित्र का वर्णन कीजिए।

Describe the following picture in five Sanskrit sentences with the help of words given in the box.)

मञ्जूषा
एतत् चित्रं, परीक्षां यच्छन्ति, विद्यालयस्य अस्ति सुन्दरम् अस्ति, अस्मिन् चित्रे, बालिकाः, चित्रं, छात्राः उपतिष्ठन्ति, प्रश्नपत्रं पश्यति, आरक्षीनिरीक्षकः, वृक्षाः सन्ति,
उत्तरम् - शब्दानां प्रयोगेण छात्रस्य स्वनिर्मिता शुद्धा वाक्यरचना स्वीकर्तव्या ।

प्रश्न 04 अधः एका कथा लिखिता अस्ति । तस्यां कानिचित् पदानि रिक्तानि सन्ति । मञ्जूषायां दत्तानि पदानि सहायतायै ।

तानि पूरयित्वा कथां पुनः उत्तरपुस्तिकायां लिखत ।

1/2X10 =5

(नीचे एक कहानी दी गई है। उसमें कुछ पद रिक्त हैं। मञ्जूषा के पदों की सहायता से उन्हें पूर्ण करके कहानी को पुनः उत्तर-पुस्तिका में लिखिए।

An inspiring memory is given below. Some blanks are there. Complete those blanks and re-write the memory in answer sheet. Words are given in the box for help.)

एकस्मिन् नगरे एकः (1) नृपः आसीत् । तस्य भवने (2) बहवः पशवः आसन् । तेषु पशुषु एकः (3) वानरः तस्य नृपस्य प्रियः अभवत् । एकदा नृपः (4) सुप्तः आसीत् । तदा सः वानरः व्यजनेन तम् (5) अवीजयत् । तस्मिन् काले एका (6) मक्षिका नृपस्य नासिकायाम् उपाविशत् । तस्मात् कारणात् सः वानरः (7) क्रुद्धः अभवत् । तां मक्षिकां हन्तुं सः (8) खड्गे प्रहारम् अकरोत् । मक्षिका तु (9) उड्डीय दूरम् अगच्छत् किन्तु प्रहारेण नृपस्य (10) नासिका छिन्ना अभवत् ।

अथवा

निम्नलिखितम् संवादं मञ्जूषाप्रदत्तपङ्क्तिसहायतया पूरयित्वा पुनः लिखत ।

(निम्नलिखित संवाद को मञ्जूषा में दिए गए पंक्तियों की सहायता से पूरा करके पुनः लिखिए।

Complete the following dialogue with the help of sentences given in the box and re-write the same.)

अमितः - भो मित्र! तव हस्ते किम् अस्ति ?

सुमितः - (1) मम हस्ते धनुः अस्ति ।

अमितः - किं त्वम् एकः शरचालकः धनुर्धरः असि?

सुमितः - (2) नहि, नहि, अहं धनुर्धरः न भोः ! अहं छात्रः खलु ।

अमितः - तर्हि किं त्वम् आखेटकम् कर्तुं गच्छसि ?

सुमितः - (3) न मित्र ! जीवानां हिंसा कदापि न उचिता । अतः आखेटार्थं न गच्छामि ।

- अमितः - तर्हि, धनुं स्वीकृत्य कुत्र गच्छसि ?
सुमितः - (4) अहं धनुर्विद्यायाः अभ्यासं करोमि मित्र! भवान जानाति खलु मम प्रतियोगिता अस्ति ।
अमितः - उत्तमं मित्र !, प्रतियोगिता कदा अस्ति ?
सुमितः - (5) अप्रैल मासस्य पंचदश तरिकयाम् अस्ति।
अमितः - अस्तु, भवान अभ्यासं करोतु अहं गृहं गच्छामि ।
सुमितः - अस्तु, श्वः विद्यालय मिलामः ।
अमितः - अस्तु, पुनर्मिलामः ।

खण्ड ग

अनुप्रयुक्त व्याकरणम् (25 अंकात्मकः)

प्रश्न 05 मञ्जूषायां प्रदत्तैः अव्ययैः सहायतया वाक्यानां रिक्तस्थानानि पूरयत – (प्रश्न चतुष्टयम्) 1X4=4
मञ्जूषा में दिए गए अव्ययों की सहायता से वाक्यों के रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए।
Fill in the blanks with the help of indeclinable given in the box.)

- (1) अद्य मम विद्यालये अवकाशः अस्ति ।
(2) पुरा शिव भक्तः रावणः आसीत् ।
(3) छात्रः सदा अध्ययनं करोति ।
(4) अहं संस्कृतम एव पठामि ।
(5) एकदा राजा दशरथः युद्धम् अकरोत् ।

प्रश्न 06 स्थूलपदानाम् 'प्रकृतिप्रत्ययः' पृथक् संयोगाय शुद्धं उत्तरं चित्वा उत्तरपुस्तिकायाम् लिखत।(प्रश्न चतुष्टयम्) 1X4=4
(स्थूल पदों के प्रकृति-प्रत्यय अलग व संयुक्त करके विकल्पों से शुद्ध उत्तर को चुनकर उत्तर-पुस्तिका में लिखिए।)
(Separate or join suffixes in the bold words and write answer appropriate from the options given below in the answer sheet.)

- (1) छात्रः पाठं (पठ् + क्त्वा) ----- भोजनं करोति । (घ) पठित्वा
(2) बालकः रसगोलकं (खादितुम्) ----- + ----- इच्छति । (क) खाद् + तुमुन्
(3) सदैव ईश्वरं (संपूज्य) ----- + ----- कार्यारम्भः करणीयः। (ख) सम् + पूज् + ल्यप्
(4) उत्तमः छात्रः पाठं (पठ् + क्तवतु) ----- । (क) पठितवान्
(5) छात्रः विद्यालयात् गृहं (गम् + क्त) ----- एषा गणना। (ख) गतः

प्रश्न 07 शब्दरूपान् आधृत्य निर्देशानुसारम् उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत – (प्रश्नचतुष्टयम्) 1X4=4
शब्दरूप के आधार पर निर्देश के अनुसार उचित उत्तर चुनकर लिखिए (चार प्रश्न)

Choose the appropriate answer and write as per the instructions

- (1) शिक्षकः छात्रं ----- पाठयति । (पाठ् –द्वितीया, एकवचनम्) (ख) पाठम्
(2) अस्य विद्यालयस्य बालकः ----- सह वार्तालापं कृतवान् । (अस्मद् –तृतीया, एकवचनम्) (ग) मया
(3) ----- सदगुणाः सन्ति। (रमा – सप्तमी, एकवचनम्) (घ) रमायां
(4) जलेन ----- शोभा वर्धते । (नदी – षष्ठी, बहुवचनम्) (घ) नदीनां
(5) ----- दूरदर्शनं पश्यन्ति। (बालक – प्रथमा, बहुवचनम्) (घ) बालकाः

प्रश्न 08 धातुरूपानुसारं विकल्पेभ्यः उत्तरं चित्वा वाक्यानि प्रपूर्य उत्तरपुस्तिकायां पुनः लिखत – (प्रश्न त्रयम्) 1X3=3
विकल्पों में से धातु रूप के अनुसार उत्तर चुनकर रिक्तस्थान भरें और उत्तर पुस्तिका में पुनः लिखें –

Fill in the blanks by choosing the answer according to the metal form from the options and rewrite in the answer sheet -

- (1) बी के बिरला सेंटर फॉर एज्युकेशन विद्यालयः पुणे नगरे ----- (अस् लट्)। (क) अस्ति
(2) त्वं कुत्र ----- (पठ् लट्)। (घ) पठसि
(3) रमेशः प्रथमपाठस्य प्रश्नोत्तराणि ----- (लिख् लोट्) । (क) लिखतु
(4) माता भोजनं ----- (पच् लृट्)। (घ) पचिष्यति
(5) छात्राः जलम् ----- (पा लङ्)। (क) अपिबन्

- प्रश्न 09 अधोलिखितेषु पदेषु उचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूर्यित्वा वाक्य शुद्धिं करोतु - (प्रश्न त्रयम्) 1X3=3
 (नीचे लिखे पदों में से उचित पद चुनकर रिक्त स्थानों की पूर्ति करके वाक्य शुद्ध कीजिए।)
 (Fill in the blanks of the following sentences with the correct words.)
(1) बालकः ----- गच्छति।	(घ) वाटिकां
(2) ----- लेखं लिखति।	(क) भरतः
(3) रमेशः बहिः न -----।	(क) गच्छति
(4) बालकाः ----- पाठं पठन्ति।	(ग) पुस्तकेन
(5) प्रथमेशः ----- सह भ्रमणं करोति।	(घ) मित्रेण

- प्रश्न 10 अधोलिखितेषु वाक्येषु अङ्केषु दत्तं समयं संस्कृतशब्दैः उत्तरपुस्तिकायां लिखत- (प्रश्न त्रयम्) 1X3=3
 निम्नलिखित वाक्यों में अंकों में दिए गए समय को संस्कृत शब्दों में लिखिए
 In the following sentences, write the time given in numbers in Sanskrit words,
- (1) योगेशः (6:00) षड् वादने उत्तिष्ठति ।
 - (2) प्रातः (8:45) पादोन नववादने विद्यालयं गच्छति ।
 - (3) मध्याह्नकाले (3:00) त्रिवादने गृहम् आगच्छति ।
 - (4) रात्रौ (11:15) सपाद् एकादशवादने पठित्वा स्वपिति ।

- प्रश्न 11 अधोलिखितेषु वाक्येषु अङ्केषु दत्तं संख्यायै उचितं संस्कृतपदं चित्वा लिखत- (प्रश्नचतुष्टयम्) 1X4=4
 निम्नलिखित वाक्यों में अंकों में दि गई संख्या के लिए उचित संस्कृतपद चुनकर लिखिए
 Choose the appropriate Sanskrit word and write it for the number given in digits in the following sentences.
(1) बालकः (17) ----- पाठः पठति।	(ग) सप्तदशः
(2) महर्षिः व्यासः (18) ----- पुराणानि अरचत्।	(ग) अष्टादश
(3) पंचांगानुसारेण (30) ----- दिनानि भवन्ति।	(ख) त्रिंशत्
(4) मम कक्षायां (29) ----- छात्राः सन्ति।	(क) नवविंशतिः
(5) आदिग्रंथाः वेदाः (4) ----- सन्ति।	(ख) चत्वारः

खण्ड घ

पठितावाबोधनम् (30 अंकात्मकः)

- प्रश्न 12 अधोलिखितं गद्यांश पठित्वा निर्देशानुसार प्रश्नान् उत्तरत-
 नीचे दिए गए गद्यांश को पढ़ें और निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दें
 Read the passage below and answer the questions as directed
- (1) एकपदेन उत्तरत- (एक शब्द में उत्तर दीजिए। (केवलं प्रश्नद्वयम्) ½X2=1
- (i) कस्मिंश्चिद् नगरे कति ब्राह्मणपुत्राः अवसन् ? चत्वारः
 - (ii) एकदा ते कुत्र गतवन्तः ? पूर्वदिशं प्रति
 - (iii) बुद्धिमान् कः आसीत् ? सुबुद्धिः
- (2) पूर्णवाक्येन उत्तरत- (पूर्णवाक्य में उत्तर दीजिए। (प्रश्नद्वयम्) 1X2=2
- (i) तेषु त्रयः कथम् आसन् ?
उत्तरम् - तेषु त्रयः बुद्धिहीनाः परन्तु शास्त्रे प्रवीणाः आसन्।
 - (ii) तेषां प्रथमः सुबुद्धिं किम् अकथयत् ?
उत्तरम् - तेषां प्रथमः सुबुद्धिमकथयत्-अहो! अस्माकं मध्ये त्वमेव शास्त्रविमुखः असि।
 - (iii) ते मार्गे किं कृतवन्तः ?
उत्तरम् - ते मार्गे एकं शिलाखण्डम् उपविश्य परस्परं संवादं कृतवन्तः।
- (3) निर्देशानुसारम् उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्) 1X2=2
- (i) 'एकदा ते पूर्वदिशं प्रति गतवन्तः।' इति वाक्ये अव्ययपदं किम् ? (क) एकदा
 - (ii) 'नगरे ब्राह्मणपुत्राः मित्रभावेन अवसन्।' इति वाक्ये क्रियापदं किम् ? (घ) अवसन्
 - (iii) 'बुद्धिहीन' इति पदस्य विलोमपदं गद्यांशे किम् प्रयुक्तं ? (ग) बुद्धिमान्

प्रश्न 13 अधोलिखितं पद्यांश पठित्वा निर्देशानुसार प्रश्नान् उत्तरत-
नीचे दिए गए पद्यांश को पढ़ें और निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दें

Read the Phrases below and answer the questions as directed

- (1) एकपदेन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्) ½X2=1
- (i) पात्रत्वात् किं प्राप्नोति ? धनम्
(ii) अलसस्य का न प्राप्नोति ? विद्या
(iii) विद्या किं ददाति ? विनयम्
- (2) पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्) 1X2=2
- (i) विनायात् पात्रताम् आयाति ?
उत्तरम् – विनायात् पात्रताम् आयाति ।
(ii) अमित्रस्य सुखम् न भवति ?
उत्तरम् – अमित्रस्य सुखम् न भवति ।
(iii) अविद्यस्य धनम् न प्राप्नोति ?
उत्तरम् – अविद्यस्य धनम् न प्राप्नोति ।
- (3) निर्देशानुसारम् उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्) 1X2=2
- (i) 'अधनस्य कुतः मित्रम् ।' इति वाक्ये अव्ययपदं किम् ? (ग) कुतः
(ii) 'विनायात् योग्यताम् आयाति ।' इति वाक्ये क्रियापदं किम् ? (ग) आयाति
(iii) 'अमित्रम्' इति पदस्य विलोमपदं गद्यांशे किम् प्रयुक्तं ? (क) मित्रम्

प्रश्न 14 अधोलिखितं नाट्यांश पठित्वा निर्देशानुसार प्रश्नान् उत्तरत-
नीचे दिए गए गद्यांश को पढ़ें और निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दें

Read the Drama below and answer the questions as directed

- (1) एकपदेन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्) ½X2=1
- (i) नेत्रदानाय उत्सुकजनानां शिविरे किं भवति ? पञ्जीकरणं
(ii) जनाः किं कुर्वन्ति ? रक्तदानं नेत्रदानं च
(iii) चिकित्सकाः रक्तदाने केन रक्तं निस्सारयन्ति सूचिकायन्त्रेण
- (2) एकवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्) 1X2=2
- (i) किं मरणानन्तरम् अपि नेत्रं जीवति ?
उत्तरम् - आम् । किञ्चित् कालं तु जीवति ।
(ii) चिकित्सकाः केन नेत्रयोः निस्सारणं कुर्वन्ति ?
उत्तरम् - चिकित्सकाः आदरेण सम्मानेन च नेत्रयोः निस्सारणं कुर्वन्ति ।
(iii) रक्तदान-अनन्तरं शरीरे कदा नूतनं रक्तनिर्माणं भवति ?
उत्तरम् - रक्तदान-अनन्तरं शरीरे क्षिप्रमेव नूतनं रक्तनिर्माणं भवति
- (3) निर्देशानुसारम् उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्) 1X2=2
- (i) 'जीवनम्' इति पदस्य विलोमपदं गद्यांशे किम् प्रयुक्तं ? (ग) मरणम्
(ii) चिकित्सकाः तत्र गच्छन्ति ।' इति वाक्ये कर्तृपदं किम् ? (क) चिकित्सकाः
(iii) 'नयनम्' इति पदस्य पर्यायवाचिपदं गद्यांशे किम् प्रयुक्तं ? (घ) नेत्रम्

प्रश्न 15 अधोलिखित वाक्येषु रेखांकित पदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत –

1X4=4

नीचे दिए गए वाक्यों में रेखांकित पद के आधार पर प्रश्न निर्माण कीजिए

Construct a question based on the underlined term in the sentences below

- (1) वयं कस्य विषये पथितुम् इच्छामः ?
(2) चिरायुः किं पश्यति ?

(3) निम्नजनाः केन कार्यारम्भं न कुर्वन्ति ?

(4) खिन्नः धनिकः कान् अकर्षयत् ?

(5) कस्य अस्थीनि दृष्टवन्तः ?

प्रश्न 16 अधोलिखितश्लोकांशान् यथायोग्यं मेलयत -

1X4=4

नीचे दिए गए श्लोकों का उचित मिलान कीजिए

Match the verses given below appropriately

क	ख
शांति तुल्यं तपो नास्ति	न संतोषात् परं सुखम्
सम्पत्तौ च विपत्तौ	च महतामेकरूपता
पुस्तकस्था तु या विद्या	परहस्तगतं धनम्
उद्यमः साहसं धैर्यं	शक्तिः विद्या पराक्रमः

प्रश्न 17 मंजूषातः समुचितपदानि चित्वा अधोलिखितश्लोकस्य अन्वयं पूरयित्वा पुनः लिखत -

½X4=2

मंजूषा से उचित शब्द चुनकर निम्नलिखित श्लोक के अन्वय को भरकर पुनः लिखें

Choose the appropriate word from the box and fill in the context of the following verse and rewrite it.

अन्वयः - शोको (1) धैर्यं नाशयते। (2) शोको श्रुतम् नाशयते। शोको सर्वं (3) नाशयते। शोकसमो (4) रिपुः नास्ति।

अथवा

अन्वयः - (1) पृथिव्यां त्रीणि रत्नानि (2) सन्ति। जलम् अन्नं तथा च (3) सुभाषितम्, किन्तु मूढैः

पाषाणखण्डेषु (4) रत्नसंज्ञा विधीयते।

प्रश्न 18 अधोलिखितकथां मञ्जूषायां प्रदत्तपदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पुनः लिखत-

½X10=5

मञ्जूषा में दिए गए शब्दों से रिक्त स्थान भरकर नीचे दी गई कहानी को पुनः लिखिए -

Rewrite the story below by filling in the blanks with the words given in the box:

एकस्मिन् नगरे एकः (1) धनिकः आसीत्। तस्य गृहे एकः स्वामिभक्तः परन्तु बुद्धिहीनः सेवकः अवसत्। सः धनिकस्य आज्ञाम् अक्षरशः अपालयत्, परं स्व-बुद्धि-प्रयोगं कदापि न अकरोत्। एकस्मिन् दिवसे धनिकः तस्मै आपणात् (2) लवणम् आनेतुम् अकथयत्। सः लवणं क्रीत्वा (3) जीर्णवस्त्रे बद्ध्वा नयति स्म। जीर्णवस्त्रात् मार्गं क्रमशः सर्वमपि लवणं भूमौ अपतत्। सक्रोधं धनिकः वदति स्म "रे शठ! किं कोऽपि जीर्णवस्त्रे लवणम् आनयति ? आगामिनि काले वस्तूनि (4) मञ्जूषायाम् एव आनय।" ततः धनिकस्य सुतः "कुक्कुर-शावकम्" आनेतुं भृत्याय कथयति स्म। भृत्यः पूर्वकथनानुसारेण तं शावकं मञ्जूषायां निक्षिप्य (5) स्थूलवस्त्रेण बद्ध्वा आनयति। (6) शावकः श्वासावरोधेन मृतः। एतत् दृष्ट्वा गृहस्वामी तं भृत्यं उच्चैः वदति स्म "भो मूर्ख! किं त्वं न जानासि यत् जीवान् दोरकेण बद्ध्वा एव आनयेत्?" अत्रान्तरे धनिकस्य पत्नी "दुग्धम् आनय" इति तं वदति स्म। सः गोपालस्य गृहं गत्वा (7) दुग्धं पात्रे नीत्वा पात्रं दोरकेण बद्ध्वा च अकर्षत्। मार्गं सर्वं दुग्धं अवहत्। खिन्नः धनिकः (8) स्वकेशान् अकर्षत् अकथयत् च-"भो स्वामिभक्त ! दूरम् अपसर, कृष्णं भवतु ते मुखम्" इति। तदा सः सेवकः झटिति बहिः गत्वा कज्जलेन मुखं कृष्णं कृत्वा प्रत्यागच्छत्। एतत् सर्वमपि दृष्ट्वा धनिकः स्वललाटं हस्तेन अताडयत्।

मूल्यः - "वरं (9) भृत्यविहीनस्य, जीवितं श्रमपूरितम्। मूर्खभृत्यस्य संसर्गात्, सर्वाणि कार्याणि (10) विनश्यन्ति ॥

===== समाप्तम् =====